

Φτάνει πια με τα «ανθρώπινα δικαιώματα»!

Στη συζήτηση που γίνεται για τον πόλεμο, μοιάζει να διαπλέκονται δυο ιδιαίτεροι τύποι λόγων που υποτίθεται πως πηγάζουν από δυο διακριτές ομάδες παραγωγών και διαχειριστών της ιδεολογίας. Είναι πρώτα ο λόγος των πολιτικών: γι' αυτούς ο πόλεμος είναι ένα σύνολο από τακτικές κινήσεις, των οποίων οφείλουν να διευκρινίσουν τη λογική και τη στρατηγική. Τι κερδίζουμε εμείς, τι χάνουν οι άλλοι, τι προβλέπουμε πως θα κάνουν οι τρίτοι, πώς θα τους αποκρούσουμε. Έπειτα είναι ο λόγος των διανοουμένων, λόγος που αναφέρεται στις αξίες. Στο όνομα τίνος πλέγματος αξιών γίνεται ο πόλεμος, στο όνομα τίνος πλέγματος αξιών πρέπει να ελεγχθεί η πορεία του.

Αν ακούσε ο υπολογιστικός λόγος των πρώτων, που συμψηφίζει κέρδη και απώλειες, των δεύτερων ο λόγος θα φάνταζε περιττή επίδειξη μιας τέχνης ή μιας ικανότητας που δεν ζητά ή δεν εκτιμά κανείς. Όμως σήμερα, σε τούτο τον πόλεμο, οι δυο λόγοι και οι δυο ομάδες παραγωγής τους χρειάζεται να έχουν στενή και διαρκή αλληλοτροφοδότηση. Γιατί αυτός ο πόλεμος έχει σαν σημαία του κάποιες αξίες, γίνεται για να αποδώσει δικαιοσύνη και όχι για κάποια συμφέροντα. Η μοναδική αιτιολόγησή του που από παντού εκπέμπεται είναι η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εδώ είναι που οι δυο λόγοι συμπλέκονται. Από κει και πέρα, στα πλαίσια του καταμερισμού της εργασίας στην παραγωγή της ιδεολογίας, οι διανοούμενοι πρέπει να επεξεργαστούν το οικοδόμημα των αξιών που θα έχει στην κορυφή του τη σημαία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πρέπει, έτσι, να αποδείξουν ότι κινδυνεύουμε από τον εθνικισμό, να καταγγείλουν την καταπίεση, να μιλήσουν για τις ιδιαιτερότητες που πλήττονται και να περιβάλλουν με την ηθική ακτινοβολία τον τιμωρό που θα φέρει ξανά την ειρήνη και την αδελφότητα λαών και ομάδων. Οι πολιτικοί, πάλι, πρέπει να συντάξουν τους ισολογισμούς τους, πρέπει να αποδείξουν πως ο κόσμος χρειάζεται και να χάσει για να κερδίσει κάτι, χρειάζεται να θυσιάσει κάποιους για να σώσει κάποιους. Οι πολιτικοί, υπερασπιστές μιας τέχνης, λέει, του εφικτού, πρέπει να εμφανίσουν τη δράση ως απαραίτητη και αποτελεσματική.

Μόνο που αυτός ο πόλεμος, όπως και όλοι ανεξαιρέτα οι προηγούμενοι, έγινε για να εμποδώσει κάποια συμφέροντα. Θα ήταν πραγματικά ιδιαίτερα αξιοπερίεργο —μια τομή χωρίς προηγούμενο στην ιστορία της ανθρωπότητας— αν αυτός ο πόλεμος ήταν ένας πόλεμος για μια αξία. Τα ανθρώπινα δικαιώματα συχνά αποτέλεσαν μόνο μια δικαιολογία (τα δικαιώματα μιας καταπιεσμένης μειονότητας, τα δικαιώματα εμπορικής χρήσης, διέ-

λευσης, τα δικαιώματα θρησκευτικής έκφρασης κ.λπ.) Σήμερα όμως αυτοί που επεμβαίνουν στη Γιουγκοσλαβία έχουν τούτη την αξίωση: να πιστέψουμε, καθώς ούτε Αλβανοί, ούτε Σέρβοι, ούτε Βαλκάνιοι είναι, πως ο μόνος λόγος που επεμβαίνουν είναι για το καλό κάποιων άλλων. Στο όνομα αρχών που αναγορεύονται σε αυτονόητο πλαίσιο αναφοράς για όλους. Η μοναδική υπερδύναμη και οι ευρωπαϊκοί συνοδοιπόροι της πρέπει να πείσουν ότι νομιμοποιούνται ως ρυθμιστική αρχή, πηγή δικαίου και εκτελεστική εξουσία παγκόσμια, ακριβώς γιατί το μόνο κίνητρό τους είναι η εφαρμογή αρχών υπέρτερων των επιμέρους συμφερόντων.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι όλη η συζήτηση στην οποία έχουν στρατευτεί οι περισσότεροι διανοούμενοι της Δύσης, κατηγορώντας ως εθνικιστές και ως δυνάστες τους Σέρβους (λιγότερο ή περισσότερο κοιμψά), έχει ως αποτέλεσμα να νομιμοποιεί το νέο ρόλο του ΝΑΤΟ. Οι επιτυχίες ή αποτυχίες, οι λανθασμένες επιλογές (χερσαίες επιχειρήσεις ή όχι, βομβαρδισμός στρατιωτικών ή και πολιτικών στόχων) δεν επηρεάζουν αυτή τη νομιμοποίηση. Ένα καλύτερο (ή έστω πιο προσεκτικό) ΝΑΤΟ, μια πιο ανθρώπινη Ομπράιτ, μια λιγότερο ανεγκέφαλη στρατιωτική ηγεσία ίσως θα έκαναν τα πράγματα καλύτερα. Ακόμη και η συζήτηση που τηρεί ίσες αποστάσεις από τους «δύο αντιπάλους» ευνοεί τελικά έμμεσα τούτη τη νομιμοποίηση. «Το ΝΑΤΟ κάνει πράγματα απαράδεκτα, αλλά και ο Μιλόσεβιτς κυνηγεί τους πρόσφυγες». Έμμεσα ή άμεσα μια τέτοια στάση υποστηρίζει τη θέση ότι όλοι «εμείς», η διεθνής κοινότητα, ο ΟΗΕ, πρέπει να επιβάλλουμε το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και το ΝΑΤΟ εμφανίζεται μοιραία ως ο πιο αποτελεσματικός εγγυητής μιας τέτοιας επιβολής.

Όμως ο πόλεμος καμιά σχέση δεν έχει με τα δικαιώματα των Κοσοβάρων ή οποιωνδήποτε άλλων καταπιεσμένων. Είναι ένας πόλεμος, όπως ήδη κάποιιοι έχουν επισημάνει, που επιχειρεί να θεμελιώσει στην καρδιά της Ευρώπης τη στρατιωτική ηγεμονία των ΗΠΑ. Επιχειρεί να ρυθμίσει, καλλιεργώντας χωριστικά κινήματα και εθνικιστικές αντιθέσεις, τις σχέσεις Ε.Ε. και ΗΠΑ, όπως και τις σχέσεις ΗΠΑ-Ρωσίας, έτσι που να μην αμφισβητείται η υπεροχή της Αμερικής και μάλιστα να εκφράζεται άμεσα σε οικονομικούς και πολιτικούς όρους. Είναι λοιπόν, με δυο λόγια, ένας στρατηγικός πόλεμος, πόλεμος ηγεμονίας. Και τα προβλήματα που υποτίθεται ότι επιχειρεί να λύσει δεν είναι παρά προϊόν της πολιτικής των ίδιων των ιμπεριαλιστών που χαράζουν σύνορα και ορίζουν σφαίρες επιρροής, εξοπλίζοντας επιλεκτικά αυτονομιστές (ενώ άλλους τους ονομάζουν τρομοκράτες), ενισχύοντας επιλεκτικά κυβερνήσεις, ενώ άλλες τις υπονομεύουν κ.λπ.

Ως πόλεμος στρατηγικής, ως πόλεμος ωμά και καθαρά ηγεμονικών συμφερόντων, ως πόλεμος ιμπεριαλιστικός, πρέπει να καταγγελθεί αυτός ο πόλεμος. Δεν καλούμαστε να εκθέσουμε τις απόψεις μας για τον εθνικισμό. Ούτε χρειάζεται να πάρουμε τις αποστάσεις μας από τους εθνικιστές, επίσημους ή ανεπίσημους, όταν καταγγέλλουμε τον πόλεμο. Η αντικαπιταλιστική Αριστερά δεν χρειάζεται να δώσει εξετάσεις ιδεολογικής συνέπειας σ' εκείνους που γίνονται διεθνιστές μόνο για να υπερασπίσουν τη διεθνοποίηση των αγορών και του κεφαλαίου.

Ας σταματήσουμε να πετάμε σαν μπαλάκι ο ένας στον άλλο, και πολύ περισσότερο οι «προοδευτικοί διανοούμενοι», διακηρύξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Δικαιώματα που αντιστοιχούν σε απελευθερωμένους λαούς μπορούν να υπαρξουν μόνο σε ευθεία σύ-

γκρουση με τον ιμπεραλισμό. Και τούτα τα δικαιώματα είναι προϊόν αγώνων με προοπτική τη συνολική ανθρώπινη χειραφέτηση. Τα δικαιώματα που το αστικό δίκαιο εκχωρεί με αγώνες κερδήθηκαν και εκφράζουν κάθε στιγμή συσχετισμούς δύναμης. Οι ισχυροί όμως πάντα θα περιγράφουν τα δικαιώματα όπως τους βολεύει και βέβαια θα τα εφαρμόζουν όπως τους βολεύει. Και τους βολεύει σίγουρα η συζήτηση να κεντροθετείται στα δικαιώματα μιας υπεριστορικής και αφηρημένης φιγούρας όπως είναι ο «άνθρωπος», αντί στα δικαιώματα εκείνων που εξαιτίας της λογικής του διεθνούς καπιταλισμού υποβαθμίζεται η αξία της ζωής τους, η αξία των ονείρων τους. Ο καπιταλισμός είναι που στηρίζει την καταπίεση και την εκμετάλλευση των μειονοτήτων —μειονοτήτων φυλετικών, κοινωνικών ή πολιτισμικών— για να υπηρετήσει τη μειονότητα της πανίσχυρης οικονομικής ολιγαρχίας. Δικαιώματα αυτής της μειονότητας είναι τα δικαιώματα των τραπεζιτών, τα δικαιώματα των εφοπλιστών, του χρηματιστήριου, της αγοράς, των ΜΜΕ που στηρίζουν το καθεστώς, των διαφημιστών και των προαγωγών κάθε είδους. Τούτα τα δικαιώματα που παρουσιάζονται σαν ο αυτονόητος ορίζοντας μιας «δημοκρατικής κοινωνίας» δεν είναι παρά δικαιώματα που θεμελιώνουν την ανισότητα.

Στο όνομα της ανθρώπινης χειραφέτησης, στο όνομα του αγώνα για την ανατροπή ενός κοινωνικού συστήματος που γενικεύει την εκμετάλλευση και την καταπίεση, πρέπει να υπονομεύσουμε τη συζήτηση για τα λεγόμενα ανθρώπινα δικαιώματα, αποκαλύπτοντας τις ιδεολογικές της δεσμεύσεις στην υπεράσπιση του συστήματος. Ο αγώνας για τα δικαιώματα εκείνων που καταπιέζονται είναι αναγκαστικά αγώνας ενάντια στα δικαιώματα αυτών που έχουν τη δύναμη να καταπιέζουν. Και τούτη τη δύναμη πρέπει να τη δείξουμε γυμνή, χωρίς τη φορεσιά του άγγελου τιμωρού, καθώς επελαύνει κατά των λαών της Σερβίας σήμερα και κάποιων άλλων αύριο.